

Kolombiya Protestolarının Analizi: Sorunun Kökleri, Şiddetin Sebepleri, Talepler ve Olası Sonuçlar

▪ E-ISSN: 2718-0549

▪

[DOI: 110.13140/RG.2.2.35114.75208/2](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35114.75208/2)

Özet

Kolombiya'da 28 Nisan'da [vergi ve sağlık reformlarına karşı başlayan protestoların](#) etkisi genişleyerek ülkedeki köklü ekonomik ve sosyal sorunlarla ilgili farklı talepleri de içeren bir toplumsal harekete dönüştü. Olaylarda başta polis ve ordu olmak üzere paramiliter güçler ve Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - FARC*) ve Ulusal Kurtuluş Ordusu (*Ejército de Liberación Nacional - ELN*) gibi sol eğilimli silahlı gruplar ile aşırılaşan bazı sivillerin şiddete başvurması protestoların ülke çapında yayılmasında önemli bir etmen oldu. Olaylarda birçok mağaza yağmalanırken,

banka, durak gibi yerler zarar gördü. Aynı zamanda halen devam eden protestolarda 40'ın üzerinde insan hayatını kaybetti. Bu yazıda Kolombiya'da devam eden protestolar kapsamında ülkedeki sosyal ve ekonomik sorunların kökleri ile protestocuların talepleri irdelenerek neler olup bittiğine ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Toplumsal Gerilimin Kökenleri: Sosyal ve Ekonomik Adaletsizlik

Kolombiya'daki mevcut eylemlerin ana sebebinin sosyal ve ekonomik eşitsizlikler olduğunu söyleyebilmek mümkün (Safford ve Palacios, 2002). Nitekim ülkedeki sosyal ve ekonomik adaletsizliğin kökleri ülkenin kuruluşuna kadar gitmektedir (LeGrand, 1985, 2003; Bushnell, 1993). 15. yüzyılın sonunda İspanyol yerleşimcilerin kolonileştirdiği Kolombiya, 1800'lerin başında Simon Bolivar önderliğindeki bağımsızlık mücadelesi sonucunda İspanyol hakimiyetinden kurtulmayı başarabildi. Fakat ülke içinde zengin ve fakir arasındaki uçurum sona ermedi (Safford ve Palacios, 2002). Zaten Simon Bolivar'ın Latin Amerika'da ABD benzeri bir yapı oluşturma hayaliyle kurduğu Büyük Kolombiya (*Gran Colombia*) da kısa zamanda dağılarak yeni sınırlar çerçevesinde mevcut ülkeler ortaya çıkmış oldu.

Kolombiya'da şehir merkezlerinde rahatlıkla gözle görülebilen sosyal ve ekonomik eşitsizlikler, kırsalda çok daha katı bir şekilde devam etmektedir. Büyük toprak sahipleri ile topraksız fakir köylüler ve kendi kültürlerinin yanı sıra artık son derece daralmış olan topraklarını korumaya çalışan yerli kabileler arasında yaşanan gerilim de ülkenin kuruluşundan bu yana halen devam etmektedir. Bu kapsamda ülkede gizli bir kast sisteminin varlığından söz etmek yanlış olmayacaktır.

20.yüzyılın sonlarına kadar ülke yönetiminde geleneksel iki parti olan Muhafazakar ve Liberal Partiler söz sahibi oldu ve zaman zaman iki parti ve seçmenleri arasında iç savaşa varan gerilimler yaşandı (LeGrand, 1985, 2003). Kolombiya siyasal tarihi incelendiğinde, ülkede hiçbir zaman sol bir partinin başa geçmediği görülmektedir. Aynı şekilde ülkedeki sosyal eşitliksizlikleri sonlandırmayı hedefleyen, bu kapsamda geniş çaplı bir toprak reformu yapmayı başarabilen bir yönetim de ortaya çıkmamıştır.

Özellikle, Muhafazakar ve Liberal Partilerin aralarında anlaşarak 1957 yılında

kurdukları Milli Cephe (*Frente Nacional*), 1974 yılına kadar devam etti ve bu süreçte alternatif görüşler meşru politik arenada kendilerine yer bulamadılar. Bu dönem, ülkedeki sol eğilimli silahlı grupların ortaya çıktığı bir dönem olarak da dikkat çekmektedir (Baysal, 2019). Özellikle orta sınıfın da varlığını göstermeye başladığı bu dönemde, mevcut politik yapının bu şekilde olması FARC gibi silahlı grupların zamanla toplum nezdinde de destek kazanmasına yol açtı. Fakat 1980'lerden itibaren başta bu sol eğilimli silahlı gruplara karşı zengin kesimin çıkarlarını korumak amacıyla daha sağ eğilimli silahlı paramiliter gruplar da kuruldu (Romero 2000, Baysal, 2019). Zamanla daha otonom hale gelen bu gruplar hem sosyo-ekonomik olarak alt kademedeki insanları hem de sol eğilimli silahlı grupları baskı altında tutmak için zaman zaman ülkenin silahlı kuvvetleri tarafından da desteklenmiştir (Tate, 2001). Tüm bu gelişmelere paralel olarak, 1980'lerde uyuşturucu üretim ve kaçakçılığı gibi faaliyetlerin baş göstermeye başlaması gerek mevcut silahlı grupların güç kazanmasını sağlayarak gerekse silahlı uyuşturucu kartellerinin ortaya çıkmasını tetikleyerek ülkedeki şiddet sarmalını önemli ölçüde artırmıştır.

Uyuşturucu kaçakçılığının yarattığı dinamikler, başlarda sağ-sol politik emellerle kurulan birçok silahlı grubun kriminalize olmasını beraberinde getirmiştir. "*Desecuritization of FARC and New Dynamics of Violence*" projesi (Bkz. Not 1) kapsamında Kolombiya'da yürüttüğümüz saha çalışmalarında mülakatlarla da tespit ettiğimiz üzere, fakir köylülerin haklarını "kapitalist" devlete ve zengin toprak sahiplerine karşı korumak amacıyla kurulan FARC da dahil birçok silahlı grup uyuşturucu kaçakçılığına bulaşmış durumdadır. Örneğin saha çalışması yürüttüğümüz Tumaco şehrindeki (hem Ekvador sınırında olması hem de Pasifik Okyanusu'nun kıyısında olması sebebiyle kokain üretim ve kaçakçılığında başta gelen şehirlerden birisidir) tüm mahalleler birbiriyle düşmanlık içerisindeki iki ayrı FARC fraksiyonunun kontrol altındayken, burada bu grupların baskısıyla yaşayan insanlar konuyla ilgili kısık sesli konuşmaktan dahi çekinmektedir. Ülke genelinde de benzer silahlı gruplar kuruluş amaçlarından ayrılarak ve daha ziyade maddi çıkarlarını önceleyerek halkı baskı altında tutmaktadırlar.

Tüm bu şiddet sarmalında özellikle sosyo-ekonomik anlamda ikinci sınıf olarak nitelendirilebilecek Kolombiyalılar (özellikle kırsaldaki topraksız köylüler ve yerli kabileler) büyük bir baskı altında hayatlarına devam etmektedir. Tabii ki bu baskı Kolombiya halkını patlamaya hazır bir saatli bomba haline getirmiş durumdadır. Bu sebeptendir ki ülkede küçük seviyede başlayan eylemler dahi bir anda

büyüyerek halihazırda yaşanan protestolar gibi büyük çaplı toplumsal hareketlere dönüşebilmektedir. Mevcut sosyo-ekonomik adaletsizlikler ve şiddet sarmalının hakim olduğu ülkede bu tür protestolardan başka dezavantajlı konumdaki insanların yapabileceği bir şey olmadığı görülmektedir, bu mevcut protestoların neden alevlenerek büyüdüğünü de açıklamaktadır.

Cristian H
Wenceslao S.
Sebastian M

Julia N
Roseberg J

PAREN LA

M
A
S
A
C
R
E
S

Jaiden F	Gareth S
Duvar A	Brayan N
Joheth H	Nicolas G
Miguel P	Santiago M
Andres R	Juan Pardo
Marceba A	Cristian H
Yarli P	Steven S
Juan F	Kevin G
Alberto S	Walter O
Daximir D	Brayan M
Daniel A	Yerlan A
Edwin V	Harold R
Lucas V	Via

S.402

QUE
PTA

MBOS

SEÑOS
H P

6.402

Bogota, Gösterilerde öldürülen insanların isimlerinin yazılı olduğu Pankartta katliamları durdurun yazıyor

Yakın Dönemde Yaşananlar ve Halkın Talepleri:

Yukarıda ele alınan hususlar göz önüne alındığında, Kolombiya toplumsal mobilizasyon ve eylemlerin sıklıkla yaşandığı/yaşanması beklenen bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır (Archilla,2021). Hem silahlı grupların baskısı hem de ekonomik sıkıntılar Kolombiya halkını hayatından bezdirmiş durumdadır. Benzer şekilde, hem 2019 hem de geçtiğimiz sene sonunda Latin Amerika genelinde [yaşanan protestoların](#) bir uzantısı şeklinde ortaya çıkan ve özellikle Bogota'da eğitim, ekonomik sıkıntılar, eşitsizlik vb. taleplerle [başlayan protestolar](#) yaşanmıştı. Yerli kabilelerin de protestolara katıldığı bu dönemde [13 kişi hayatını yitirirken](#), olaylar Covid-19 pandemisinin başlamasıyla sona erdi ve sorunlar yine çözümsüz kaldı.

Geçtiğimiz yıl yaşanan olaylar pandemi nedeniyle sona erse de mevcut olayların şimdi patlak vermesinin en önemli nedeni de yine pandemi olmuştur. Kolombiya pandemiden en çok etkilenen ülkelerden birisidir. Yaklaşık iki milyon Venezuelalı göçmene ev sahipliği yapan Kolombiya'da işsizlik pandemi öncesinde zaten önemli bir sorunken, pandemi insanların gelirlerini kaybetmelerine ve ekonomik sıkıntılarının artmasına yol açtı. Kolombiya'da bir diğer sorun kuşkusuz kayıt dışı çalışanların durumu. Ülkede birçok insan sokaklarda bir şeyler satarak gündelik olarak geçimini sağlıyor. Covid-19 kapsamında alınan sokağa çıkma yasağı vb. tedbirler bu insanları bir şekilde açlığa mahkum etmiş durumda. Mülakat yaptığımız kişilerin de ifade ettiği üzere "artık insanların kaybedeceği bir şey kalmadı."

Olayların şimdi patlak vermesinin başka bir nedeni de 2016 yılında [FARC ile imzalanan barış anlaşmasının](#) tam olarak uygulanmamasıdır. Nitekim barış anlaşmasının imzalanmasından hemen sonra, söz konusu anlaşmaya karşı olan eski devlet başkanı Alvaro Uribe'nin partisinden Ivan Duque başkan olarak seçildi. Bu gelişme barış anlamasında karara bağlanan konuların uygulanmasında büyük aksaklıkları da beraberinde getirdi. Bundan dolayı tekrar silahlanmaya başlayan eski FARC militanları, ki bir kısmı zaten silah bırakmamıştı, ülkedeki şiddetin ve dolayısıyla da insanların üzerindeki baskının daha da artmasına sebep oldu. Bu kapsamda sadece görüştüğümüz eski FARC üyeleri değil, yerli kabile üyeleri dahi devletin hem FARC'ı hem de toplumu aldattığını düşünmektedir.

Anlaşmanın uygulanmamasının yarattığı sorunların eski FARC üyelerinin silahlanmasından daha derin olduğunu ifade etmek mümkün. Söz konusu barış anlaşması sadece FARC'ın silah bırakması ya da geçiş dönemi adaleti gibi hususları değil aynı zamanda ülkedeki sosyal eşitsizlikler ile yukarıda belirtilen toplumun sosyo-ekonomik sorunlarının ortadan kaldırılması ile ilgili de birçok madde içermektedir. Örneğin, toprak reformu ile topraksız köylülere toprak verilmesi, koka (kokainin ham maddesi) üreticisi çiftçilere başka ürünler üretmeleri için destek verilmesi, kırsalda çiftçilere kolaylık sağlayacak altyapı (sulama sistemi, nakil yolları vb.) imkanlarının gelişmesi, demokratik protesto hakkının getirilmesi vb. doğrudan fakir halkın imkan ve haklarını arttırmaya yönelik maddeler de barış anlaşmasının içeriğinde mevcut. Bu gibi hususların uygulanmıyor oluşu da protestoların tetiklenmesinde önemli bir etkidir. Örneğin, proje kapsamında Cauca ve Caqueta'da görüştüğümüz koka üreticisi çiftçiler, barış anlaşması sonrasında devlet desteği umuduyla koka tarlalarını yeni ürünler için hazırladıklarını ancak destek gelmeyince birçok çiftçinin tekrar koka üretimine döndüğünü ifade etmişlerdir. Burada kırsalda yaptığımız etnografik gözlemler altyapı anlamında gerekli adımların atılmadığını da açıkça göstermektedir.

Olayların neden şimdi gerçekleştiğine dair yapılan genel açıklamalara ek olarak, olayların fitilini ne ateşledi sorusunun yanıtını aradığımızda, bir önceki Santos hükümetine göre daha sağ eğilimli olan mevcut Duque hükümetinin Nisan 2021'de yürürlüğe koymak istediği vergi reformu ve sağlık reformu protestoların başlamasına neden olan son kıvılcım olarak göze çarpmaktadır. Hükümet, özellikle vergi reformuyla Covid-19 döneminde daha da kötüleşen ekonomik sıkıntıları aşmak için alt-orta sınıfının üzerine daha fazla bir ekonomik yük getirmektedir. Bu çerçevede, yeni düzenlemeyle akaryakıt ile çiftçinin ürettiği patates vb. ürünlere vergiler gelirken, zengin iş adamlarının sahip olduğu büyük çaplı endüstrilere herhangi bir vergi yükü getirilmemektedir.

Sağlık reformuna bakıldığında ise, ülkede devlete bağlı devlet tarafından finanse edilen bir sosyal güvenlik kurumu bulunmamakta ve sağlık sigortası işleri özel şirketler üzerinden yürütülmektedir. Yeni sağlık reformu bu sistemin daha da özelleşmesine yol açacaktır. Ayrıca reform özel kuruluşların haklarını arttırırken hem normal insanları hem de sağlık çalışanlarını bu kuruluşlara karşı daha dezavantajlı bir konuma getirecek unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Yürüttüğümüz mülakatlarda ifade edildiği üzere, mevcut sistemde bile

hastanelerden randevu alamadıkları için yakınan Kolombiyalıları, bu yeni düzenlemeler ile hali hazırda özel olan bu sağlık sigorta sisteminin oligarşik bir yapıya dönüşeceğini ve bunun da insanların sağlık hizmetlerinden yararlanmada çok daha kötü bir hale getireceğini söylemektedir. Örneğin, belli bir kronik hastalığa sahip insanların daha fazla sağlık sigorta ücreti ödemeleri gibi. Böylece sağlık hizmetinin bir hak olmaktan çıkıp tamamen ücretli bir servis haline gelme riski bulunmaktadır. Zaten, bu çerçevede protestolarda kullanılan pankartlarda sağlık imkanlarının bir hak olduğu yönündeki talepler de dikkat çekmektedir.

Olaylar bu iki kanun teklifine -vergi ve sağlık - karşı başlamış olsa da hızla genişleyerek daha farklı taleplerin de yer aldığı büyük çaplı bir toplumsal harekete dönüştü. [Vergi reformunun geri çekilmesi](#) ve [hazine bakanının istifası](#) protestoların durulmasına yeterli olmadı. Protestolara katılan halkın taleplerini kısaca belirtmek gerekirse ilk göze çarpanın ücretsiz eğitim ve öğrenciler için uygun yurt imkanları olduğu görülmektedir. Kolombiya'da devlet üniversiteleri de dahil tüm yüksek öğrenim ücretli. Üniversite ücretleri ise toplumun büyük bir kesiminin karşılayabileceği seviyelerde de değil. Belli bir ekonomik imkana sahip olmayan gençler yüksek öğrenime devam edemezken, bu fırsat eşitsizliği insanları büyük ölçüde karamsarlığa sokmaktadır. Aynı şekilde Bogota ve diğer büyük şehirlerde kalacak yer imkanlarının da çok pahalı olduğu bilinmektedir. Özellikle gösterilere katılanların büyük bir çoğunluğunu oluşturan gençler ücretsiz eğitim ve yurt gibi imkanların arttırılması konusunda taleplerini dile getirmektedir.

Protestoların genişlemesiyle ortaya çıkan bir diğer talep demokratik gösteri hakkı ve polis şiddetinin durdurulması zira olayların genişlemesinde, protestoların ilk aşamasından itibaren aşırı bir polis şiddeti uygulanması büyük rol oynamıştır. Öte yandan, 2016 yılında imzalanan barış anlaşmasının önemli maddelerinden biri olan demokratik protesto hakkıyla ilgili henüz bir yasa yapılmamıştır. Protestoların ilk günlerinde tanık olunan polis şiddeti, ülkede durumu görece iyi olan orta üst sınıfın da mevcut göstericilerle dayanışma göstererek sokağa çıkmasına ve bu şiddet olaylarını protesto etmeye itti. Bu kapsamda göstericilerin taleplerinden birisi ESMAD adı verilen ve 1999 yılında iç kalkışmalara ve iç güvenlik olaylarına karşı oluşturulmuş olan özel polis birliklerinin kaldırılmasıdır. Dolayısıyla polis şiddetinin protesto edilmesi gösterilerin ana temalarından birisi haline gelmiş durumda.

Bogota, sadece vergi reformuna karşı değil herşey için Ülkedeki şiddet de bu çerçevede protestolara katılan göstericilerin ana gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Kolombiya'da [cinayet sayıları resmi verilere göre oldukça yüksekten](#), kayıtlara girmeyen birçok olayın da gündelik hayatın parçası olduğu bilinmektedir. Örneğin saha ziyareti gerçekleştirdiğimiz Tumaco'da hakim durumda olan iki ayrı FARC grubu şehri tamamen terörize etmiş durumda ve her gün birkaç insan ölüyor. Bunlara ek olarak, ülkede iki ayrı cinayet trendinden daha bahsedebilmek mümkün: İlki silah bırakmış FARC üyelerinin öldürülmesi ki barış anlaşmasının imzalandığı 2016 yılında bu yana 250'nin üzerinde eski FARC militanı öldürüldü (Charles, Baysal, Forero, 2021) ki bu konu barış anlaşmasına en büyük darbeyi vuran sorunların başında gelmektedir. İkinci cinayet trendi ise ülkedeki insan hakları savunucuları,

toplumsal konularda ilgili lider konumundaki bireyler ile yerli kabileler gibi grupların liderlerini kapsamaktadır. Ülkede alternatif seslerin susturulması için özellikle paramiliter güçler tarafından bu insanlara yönelik sistematik bir şiddet uygulanmaktadır. Protestocuların istekleri arasında özellikle bu tür sistematik cinayetlerin önüne geçilmesi talebi de yer almaktadır.

Gösterilere katılan bir başka grup olan çiftçiler de öncelikle vergi reformuyla tarım ürünlerine getirilen vergiler sebebiyle sokağa çıktılar. Fakat ülkedeki çiftçilerin sorunları oldukça fazla ve bu kapsamda taleplerinin sayısı çok. Saha çalışmamızda gözlemlediğimiz kadarıyla, normal resmi vergi yanında kırsaldaki silahlı gruplar da yine vergi adı altında çiftçilerden haraç almaktadır. Tüm bu sorunlara ek olarak kırsaldaki altyapı eksiklikleri ve hükümetin bu konudaki isteksizliği çiftçilerin protestolara katılmasında önemli bir sebep olarak ifade edilebilir. Elbette barış anlaşmasında geçen koka üreticilerinin farklı ürün üretimine yöneltmek için bu insanlara destek verilmesi hususunun da tam uygulanmıyor oluşunu da çiftçilerin protestolara katılma sebepleri arasında saymak gerekiyor. Benzer şekilde barış anlaşmasında belirtilen toprak reformunun tam olarak uygulanmaması kırsaldaki insanların önemli sorunları arasında yer alıyor. Topraksız ve gerçekten fakirlik içerisinde yaşayan köylülerin ana talepleri toprak reformu. Çok kötü fiziki şartlarda hayatlarına devam eden bu insanlar, evlerinin bahçelerinde kendi tüketimleri için *plátano* (pişirilerek yenen bir muz türü) ya da patates gibi ürünler yetiştirirken, parasal olarak sadece koka üreticisi toprak sahiplerinin çitliklerinde günlük yevmiyeli olarak çalışarak bir kazanç sağlayabiliyorlar. Bu insanların maddi olarak durumları gerçekten çok kötü. Protestocuların bu konudaki talepleri de bu insanlarla ilgili ekonomik sıkıntıların giderilmesi ve kapsamlı bir toprak reformunun yapılması yönünde.

Protestolara katılan gruplardan bir diğeri olan yerli kabilelerin yüzyıllardan beri süregelen birtakım talepleri mevcut. Tabii ki bu talepler kolonyal dönemden beri bu insanların yaşadıkları sorunlarla doğrudan ilgili. Protestolar boyunca özellikle bu insanlar tarafından [İspanyol kolonyal liderlerinin heykellerinin yıkılması](#) bu insanların sıkıntılarının çok eski tarihlere dayandığının açık bir göstergesi. Kırsalda silahlı grupların baskısı altında ezilen bu insanlar kendi topraklarını ve kendi kültürlerini korumaya çalışmaktadır. Son derece barışçıl olan bu grupların taleplerinden birisi barış anlaşmasında karara varılan ancak tam olarak uygulanmaya toprak reformu kapsamında kendilerine geri verilecek olan toprakların teslim edilmesidir. Aynı şekilde bölgelerindeki silahlı grupların

baskılarından da kurtulmayı talep etmektedirler istiyorlar. Bunlara ek olarak diğer gruplar ile ortak bir amaç olarak koka tarlalarının havadan zehirlenmesine karşılar ve bunun tekrar yürürlüğe girmesini istemiyorlar. Bu ilaçlama hem insanlara hem de doğaya büyük zarar verirken, ilaçlama yapılan bölgedeki bitkilerin ve diğer tarım ürünlerinin de büyük oranda zarar görmesine sebep oluyor.

Tüm bu anlatılanlardan da görüleceği üzere, ülkedeki farklı sınıfların ve grupların talepleri birbirinden farklı alanlarda olsa da iki alanda birbiriyle kesişmektedir. Bunlardan ilki ülkede devam eden sosyo-ekonomik adaletsizlik. Nitekim ifade edilen sorunların ve dile getirilen taleplerin hemen hepsi alt ve alt-orta sınıfın sıkıntılarını yansıtmakta. Hükümet sorunların çözümünde isteksizliğini devam ettirirken, politikalar da bu insanların taleplerini öncelemekten çok uzaktır. Kolombiya'daki mevcut ve hakim sistemin üst sınıfın durumunu korumaya yönelik olduğunu ifade edebilmek mümkün. Göstericilerin ikinci ortak söylemi ise "anti-Uribismo" olarak adlandırılan Uribe karşıtlığıdır. Alvaro Uribe, 2002-2010 döneminde Kolombiya'nın başkanlığı görevini yürüttü. Uribe'nin başkanlığı döneminde hem ülke eliti ve bürokrasisi ile bunları önceleyen bir sistem kurdu hem de özellikle sol silahlı gruplara yönelik çok sert bir politika izledi (Baysal, 2019). Sol silahlı gruplara yönelik askeri operasyonların önünü açarak, söz konusu silahlı grupları büyük oranda zayıflatırken, paralelindeki köy boşaltmaları ya da katliamlar vb. pek çok insan hakkı ihlaline de yol açtı. Bu politikaların bir kısmı doğrudan devlet kuvvetleri ile yapılırken, bir kısmı ise paramiliter güçler tarafından icra edilmiştir (Baysal, 2019). Karıştığı tüm bu olaylar nedeniyle Uribe, halihazırda çeşitli suçlardan dolayı yargılanmakta ve ev hapsinde tutulmaktadır. Uribe'den sonra başkanlık görevini devralan iki başkan da Uribe'nin partisinden seçildi. 2010'da başkan seçilen Juan Manuel Santos, seçildiği Milli Birlik Sosyal Partisinden (*Partido Social de Unidad Nacional*) çok farklı bir politika benimseyip FARC ile barış sürecini başlattı. Uribe ise bu sürece muhalif olan en önemli politik figür olmuştur. Barış süreci sonrası Uribe, daha kolay kontrol edebileceği Ivan Duque'yi 2018'de aday göstererek başkan seçilmesini sağladı. Bu çerçevede son olarak, Uribe'nin kontrolünde olan Duque'nin yetersizlikleri ve bunun yarattığı demokratik sıkıntılar da protestoların hedefine oturmuş durumdadır. Dolayısıyla 2002 yılından beri ülke siyasetinin merkezinde olan Uribe'nin söz konusu dönemin büyük bir kısmında iktidarda veya iktidarı kontrol eder pozisyonda olmuştur. Bu göz önünde bulundurulduğunda göstericilerin "anti-Uribismo" etrafında birleşmesi şaşırtıcı değildir.

Bogota, Plaza Bolivar, Gösteriler

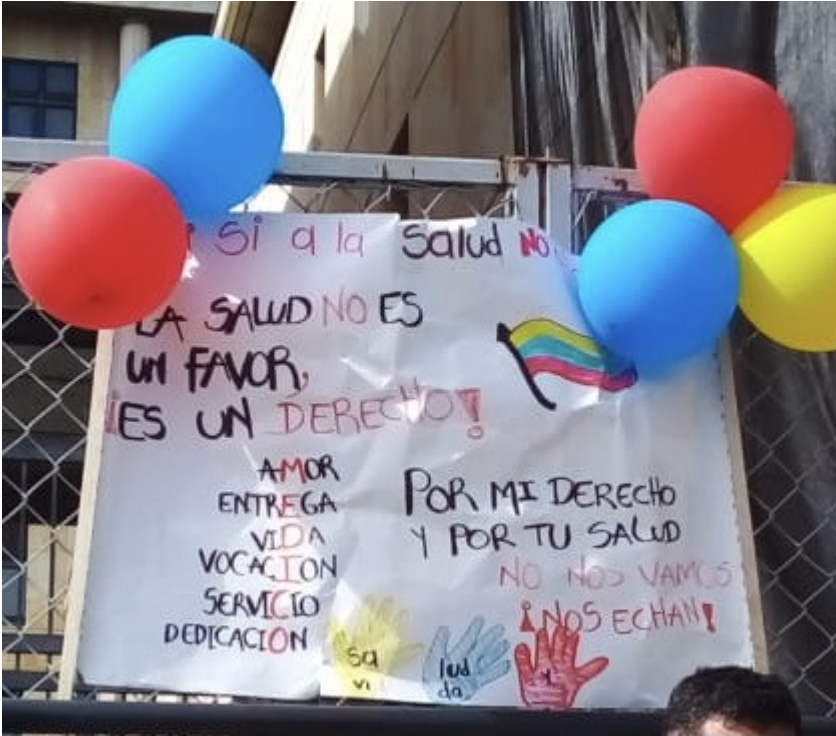
Protestolar neden şiddet olaylarına dönüştü?

23 Mayıs 2021 itibariyle biri polis memuru olmak üzere [50'nin üzerinde insan hayatını kaybetti](#). Bunun dışında yüzlerce yaralı ve kayıp mevcut. Farklı sivil toplum örgütleri ölü sayısının daha fazla olduğunu da iddia ediyorlar. Ayrıca, protestolara destek vermek üzere [Cali'ye gelen yerli kabile üyelerinden 8'i vuruldu](#). Sosyal medyaya yansıyan görüntüler son derece kötü. Bazı görüntülerde askeri helikopterler ile protestoları kontrol etmeye çalışan polisin halkın üzerine ateş açtığı görüldü. Diğer taraftan ülkede birçok yağma ve hırsızlık olayları görüldü, birçok belediye otobüsü ve durak kullanılamaz hale geldi. Birçok mağazanın, bankanın camları kırıldı. Bogota da merkezi yerlerdeki bankalar, mağazalar hatta apartmanlar bile girişlerini, vitrinlerini ahşap plakalarla kaplamış durumda.

Peki bu olaylar neden şiddetlendi? Birçok post-kolonyal ülkede olduğu gibi Kolombiya'da da devletin zayıf olması (*weak state*) öncelikli neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Arlene B. Tickner'ın vurguladığı üzere (Tickner, 2021), zayıf devlet yapısı tüm ülke içerisinde kontrolü sağlayıp şiddet kullanımını tekeline alabilmiş değil. Dolayısıyla devlet ontolojik bir korku ve güvensizlik ikilemi içerisinde yaşamakta, buna paralel olarak da kendisine gelen tüm eleştirileri güvenlikleştirmekte ve bunlara karşı şiddet içeren tedbirler almakta (ayrıca bkz: Sanin ve Viatela, 2007). Bu aslında sadece Kolombiya'ya özgü bir durum değil. Ancak Kolombiya'nın mevcut hükümeti ve başkanının, yukarıda ifade edildiği gibi, doğrudan eski devlet başkanı Uribe kontrolünde olması ayrı bir

meşruiyet sorununu yanında getirerek bu tür eleştiri ve protestoların güvenikleştirilmesinde önemli bir rol oynuyor.

Ülke özelinde şiddetin artmasında etkili olan, başka bir deyişle olaylarda şiddet içeren eylemleri uygulayan polis ve ordunun varlığı. Bunun yanında ülkedeki hem daha çok sağ eğilimli paramiliter gruplar hem de sol eğilimli silahlı grupların varlığı da olayların şiddet içeren nitelik kazanmasında etkili. Bunların dışında düzensizlikten beslenen ve bu düzensizliği uyuşturucu kaçakçılığı, yağma ya da hırsızlık gibi eylemleri için fırsat gören insanlar da şiddet eylemlerinin artmasındaki bir diğer etmen. Son olarak bu insanların eylemleri dolayısıyla radikalleşerek eylemcilere şiddet uygulayan sivillerin varlığından da söz etmek gerekmektedir. Tüm bu faktörleri biraz daha ayrıntılı incelemek konuya açıklık kavuşturmak için önem arz etmektedir.

Bogota, Sağlık bir lütf değil haktır

Şiddetin artmasındaki en önemli unsurların başında Kolombiya'nın çok güçlü bir ordu ve polis gücüne sahip olması gelmektedir. Kolombiya ordusu özellikle ABD'den aldığı askeri yardım ve eğitim sayesinde bölgenin sayılı güçlü ve düzenli ordularından birisi ve ordunun devlet içerisinde belli bir otonom yapısı var. Askeri yapı ve teçhizat devletlerarası bir çatışmadan ziyade iç tehditlerin bastırılmasına göre dizayn edilmiş durumda. Elinde çekiç olan çakacak çivi ararmış deyiminden hareketle devletin elinde bu tür olaylara karşı kullanabileceği böyle bir araç olması onu kolaylıkla kullanabilmesini de beraberinde getirmektedir. Yaşanan son

olaylarda polis birliklerinin yanında askerler de belli seviyede protestolara müdahalede kullanıldı. Ordunun otonom yapıda olması ve ontolojik olarak varlığını devam ettirme kaygısı da önemli bir etmen. Bölgede ülkeler arasında silahlı bir çatışma çıkma ihtimali oldukça zayıf. Bu da ordunun varlığını ve yapılan askeri harcamaların sorgulanmasını beraberinde getiriyor. Son dönemde imzalanan barış anlaşması ile ülkedeki en büyük silahlı grup olan FARC'ın da silah bırakması bu sorgulamaları arttırmış durumda. Ordu ve büyük oranda askeri yapıda ve Savunma Bakanlığı'na bağlı olan polis gücü için mevcut protestolar ve bu protestolara karşı kullanılmaları belli bir ontolojik dayanak sağlıyor şeklinde düşünülebilir. Nitekim, protestolar sayesinde bu kurumlar kendi varlık ve meşruiyetlerini devam ettirme adına kendilerine yeni bir savaş bulmuş durumdadır ([New York Times](#), 12 Mayıs 2021).

Ülkedeki paramiliter ve sol eğilimli silahlı grupların varlığı da olayların şiddetlenmesinde önemli bir etmen. Mülakat yaptığımız kişilerin tamamı paramiliter güçlerin protestolara dahil olup şiddet içeren eylemlerde bulunmasının Kolombiya için şaşılacak bir durum olmadığını ifade etmiştir. Hatta bu konudaki argümanları devletin desteğiyle gerçekleşen şiddet eylemleri ile hükümetin protestoların meşruiyetini ve desteğini zayıflatmayı amaçladığı şeklinde olmuştur. Bu kapsamda Hükümetin ve Uribe'nin temel argümanı, FARC ve ELN gibi özellikle sol eğilimli grupların protestolarda şiddet eylemlerini gerçekleştirdiğidir (Asuntos Legales, 3 Mayıs 2021). Protestocularla yaptığımız mülakatlarda bu konunun ayrıntılarını sordüğümüzde katılımcılar "hükümete göre hepimiz ya gerilla ya da teröristiz" şeklinde yanıtlar verdi. Diğer yandan hükümet bu söylemler ile polis ve askerlerin şiddet uygulamalarını meşrulaştırma gayreti içerisinde. Örneğin, protestoların ilk günlerinde Uribe twitter üzerinden polis ve ordunun teröristlerin eylemlerine karşı kendini savunma hakkı olduğuna dair bir açıklama yapmıştır (Colombia Reports, 1 Mayıs 2021).

Bunlar dışında ülkedeki düzensizlikten beslenen küçük ya da büyük gruplar da protestoların şiddetlenmesinde etkili olmaktadır. Büyük grupların başında ülkedeki uyuşturucu kaçakçıları gelmektedir, nitekim düzensizlik ortamında uyuşturucu kaçakçılığı ile uğraşanlar işlerini daha rahatlıkla yapabilmektedir. Daha küçük çapta ise düzensizlik ortamından istifade ederek hırsızlık ya da yağma gibi işlere girişen insanlar bulunmaktadır. Ülkede protestolar boyunca aşırılıkların olduğu ve polisin yetersiz kaldığı zamanlarda dükkân yağmalamaları ya da hırsızlık eylemlerinin sıkça görülmüştür (Archilla, 2021). Dolayısıyla bu iki grupta

ele alınabilecek insanların, ülkede yaşanan düzensizliğin/karmaşanın devamından yana olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bucaramanga, Göstericilerin birçok farklı talebi var, sosyal liderlerin öldürülmemesi bunlardan birisi Andres Sampayo

Sonuç Yerine: Olaylar Nelere Gebe

Kolombiya'daki protestolar bu yazının kaleme alındığı 24 Mayıs 2021 tarihi itibarıyla halen devam etmekte. Eylemler sayesinde protestocuların elde ettiği bazı kazanımlar da mevcut. Örneğin daha protestoların başında [vergi yasa tasarısı geri çekildi](#) ve [hazine bakanı istifa etti](#). Ayrıca geçen hafta Başkan Ivan Duque alt gelir seviyesindeki öğrenciler için önümüzdeki dönemde [devlet üniversitelerinin ücretsiz olacağını açıkladı](#). Ancak yazının ikinci bölümünde ele alınan halkın taleplerin tamamının bu protestolar ile sağlanabilmesi oldukça zor. Nitekim taleplerin bütünü düşünüldüğünde, ülkede genel bir sosyal ve ekonomik dönüşüm sağlanmadan bu taleplerin gerçekleşebilmesi mümkün gözükmemektedir. Ayrıca

protestoların daha ne kadar sürebileceği konusunda da bazı soru işaretleri olduğunu söylemek yanlış olmaz. Protestolardaki yağma, hırsızlık, otobüs ve durakların kullanılamaz hale gelmesi ve yol kapamalar gibi bazı eylemler, protestolara katkı sağlamayan insanlarda rahatsızlıklar yaratmaya, ayrıca protestolarla ilgili meşruiyet sorunlarına yol açmaya başladı. Büyük şehirlere bazı gıda maddelerinin nakledilememesi ve ürünlerin yokluğu veya fahiş fiyattan satılıyor olması vb. sorunlar da bu trendi destekler nitelikte. Ancak bunlardan dolayı protestoların kısa zamanda sona erebileceği ya da genişleyerek devam edeceğine sair bir öngöründe bulunmak oldukça zor. Halihazırda ilk günlerdeki şiddetini kısmen kaybeden eylemler sona erebileceği gibi, benzer sorunlarla yüz yüze olan bölge ülkelerine de sıçrayarak daha geniş bölgesel bir toplumsal harekete de dönüşebilir. Başta ABD olmak üzere uluslararası toplumun protesto ve şiddet olaylarına tepkisi ve hükümete yapacakları baskı bu süreçte etkili olacaktır.

Fakat şunu da ifade etmek gerekiyor ki, yaptığımız mülakatlarda tespit edebildiğimiz kadarıyla protestoların genel bir değişim için bir kapı araladığını ifade edebilmek mümkün. Kolombiya'da insanların bir kısmı mevcut kaosa rağmen ülkedeki sorunların farkında dahi değil; büyük şehirlerde yaşayan halk kırsaldaki büyük sıkıntılardan haberdar değil, dolayısıyla yaşanan protestolar sayesinde üst orta sınıfta ve özellikle de gençlerde ülkenin ana sorunları hakkında belli bir farkındalık oluştuğu görülmektedir. Sosyal medya da bu farkındalığın artmasında önemli bir rol oynadı. Görüştüğümüz protestocuların bir kısmı aslında özel olarak kendilerinin ekonomik ya da sosyal anlamda büyük bir sorunu olmadığını fakat bu sorunları yaşayan insanları görünce onlarla dayanışma göstermek için protestolara katıldığını ifade ettiler. Bu da özellikle önümüzdeki yıl yapılması planlanan seçimlerde farklı sonuçların doğmasını tetikleyebilecek bir durum olarak değerlendirilebilir.

Not: Bu yazıda kaleme alınan temel argümanlar, son 4 ay içerisinde Kolombiya'nın farklı bölgelerinde icra edilen saha çalışması (görüşmeler, odak grup çalışmaları ve etnografik katılımcı gözlem) ve son haftalarda protestolara katılan kişilerle yapılan mülakatlara dayanmaktadır. Yapılan ana saha çalışması TÜBİTAK 2219 Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı desteğiyle gerçekleştirilmektedir.

Kaynaklar

Arcihilla, Mauricio, 2021, [Speech at NYU Seminar on Colombian Protest](#).

Asuntos Legales, 3 Mayıs 2021, [Ministerio de la Defensa identificó seis grupos detrás de la violencia durante el paro nacional](#).

Bagley, Bruce, 1984, "Colombia: National Front and Economic Development," İçinde: *Politics, Policies, and Economic Development in Latin America*, Robert Wesson (ed.), 125-27. Stanford, Calif.: Hoover Institution Press.

Baysal, Basar, 2019, *Securitization and Desecuritization of FARC in Colombia: A Dual Perspective Analysis*, New York: Rowman Littlefield Lexington Books.

Charles, Mathew H., Basar Baysal ve Juan Diego Forero, 2021, [A Criminal Peace: Mapping the Murders of ex-FARC Combatants](#), OCCO Documents, Universidad Del Rosario.

Colombia Reports, 1 Mayıs 2021, [Colombia's Former President "Glorifying Violence"](#): Twitter.

Braun, Herbert, 1985, *The assassination of Gaitán: Public life and urban violence in Colombia*, Madison: University of Wisconsin Press.

Bushnell, David, 1993, *The Making of Modern Colombia: A Nation in Spite of Itself*, Berkeley: Univ. of California Press.

LeGrand, Catherina, 2003, "The Colombian Crisis in Historical Perspective," *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies* 28 (55/56): 165-209.

LeGrand, Catherine, 1985 *Frontier expansion and peasant protest in Colombia, 1850-1936*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

New York Times, 12 Mayıs 2021, [Colombia's Police Made for War, Finds a New One](#).

Romero, M., 2000i Changing identities and contested settings: Regional Elites and the Paramilitaries in Colombia, *International Journal of Politics, Culture and Society*, Special issue on Colombia, 14(1), 51-69.

Safford, F., & Palacios M., 2002, *Colombia: Fragmented Land, Divided Society* Oxford: Oxford University Press.

Sanín, F. G., Acevedo, T., & Viatela, J. M., 2007, *Violent Liberalism? State, Conflict And Political Regime In Colombia, 1930-2006: An Analytical Narrative On State-Making*, Crisis States Research Center, Working Paper No.19.

Tate, Winifred, 2001, "Paramilitaries in Colombia," *The Brown Journal of World Affairs* 8(1): 163-175.

Tickner, Arlene B., 2021, [Speech at NYU Seminar on Colombian Protest](#).

Başar Baysal, Dr.

Başar Baysal, lisans eğitimini 2007 yılında Kara Harp Okulunda, yüksek lisans eğitimini 2013 yılında Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ve doktora eğitimini 2017 yılında İ.D. Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. 2007 yılında Kara Harp Okulu'ndan mezun olmayı müteakip, TSK içerisinde yurtiçi ve yurtdışı farklı görevlerde bulunan Baysal, 2019 yılında TSK'dan emekli olmuştur. Halen Tübitak Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı kapsamında Kolombiya-Bogota'da bulunan Universidad Del Rosario'da olarak çalışmakta olup Kolombiya Barış Süreci'nin uygulanması üzerine çalışmalar yapmaktadır. Başlıca çalışma alanları Uluslararası Güvenlik Çalışmaları, Güvenikleştirme Teorisi, Barış İnşası ve DDR Süreçleri, Organize Suç araştırmaları ve Latin Amerika'dır.

Telif@UIKPanorama

Bu yazının tüm çevrimiçi ve basılı telif hakları Panorama dergisine aittir. Yazıda yer verilen görüşler yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, Panorama Yayın Kurulunu, dergi editörlerini ve diğer yazarları bağlamaz.

Bu yazıya atıf için:

Başar Baysal, "Kolombiya Protestolarının Analizi: Sorunun Kökleri, Şiddetin Sebepleri, Talepler ve Olası Sonuçlar" Panorama, Çevrimiçi Yayın, 27 Mayıs 2021, <https://www.uikpanorama.com/blog/2021/05/27/kolombiya-protestolarinin-analizi-sorunun-kokleri-siddetin-sebepleri-talepler-ve-olası-sonuclar/>

Panorama'da Ne Var?

[Kolombiya Protestolarının Analizi: Sorunun Kökleri, Şiddetin Sebepleri, Talepler ve Olası Sonuçlar](#)

[Foreign Policy w/ Barçın Yinanç: Interview with Şafak Göktürk](#)

[Global Akademi Yaz Dersleri](#)

[Devletin İcadı](#)

[Global Akademi Dersleri: Homo Sapiens'ten Öğrenen Makinalara Dünya Düzeni](#)